

UNUTRAŠNOST NAŠIH CRKAVA

Nadovezujući na lijepi članak pok. dr. Delalle o sakralnoj umjetnosti uopće, slobodna sam dati neke praktične upute, koje sam stekla pri dugogodišnjem radu i iskustvu po raznim crkvama. Kod toga mislim uglavnom na male i siromašne crkve, daleko od grada gdje g. župnici nemaju mogućnosti da konzultiraju odgovorajućeg stručnjaka.

Govorit ću najprije o unutarnjim stijenama crkve. Budući da je dandanas mnoge župnike zahvatila želja da svoju crkvu moderniziraju, skida se stara slikarija sa stijena i na mjesto nje stavlja nova. To samo po sebi nije loše, ali prijašnje stijene bile su često ukrašene ornamentima i drugim dekoracijama, koje su ugodno djelovale i cijeloj crkvi davale neku toplinu i raznolikost. Skidanjem tih ukrasa ostaje obično praznina, koja upravo boli, a praznina ne odgovara duhu sveobuhvatnosti katoličke Crkve. Tamo gdje sama arhitektura djeluje svojim oblicima: lukovima, stupovima ili pilastrima (pilastri su stupovi koji samo djelomično vire iz stijena), tamo ima i svjetla i sjene što razbijaju prazninu i time lijepo djeluju.

U takvim crkvama dovoljne su dvije boje, kojima se stijene oboje. Jedna boja za onaj konstruktivni dio zgrade, stupove, pilastre, lisene i druge izbočine, a druga boja za one ravne plohe stijena između konstruktivnih dijelova. Boje se dakako moraju slagati. Obično se uzima svjetlija boja za funkcionalne dijelove, a tamnija za stijene; recimo na pr.: bijela za stupove, a žućkasta za stijene. Sve boje u kojima prevladava žuta ili crvenkasta djeluju toplo, a modre i modrozeleno djeluju hladno pa ih i zovemo toplim odnosno hladnim bojama.

Kod onih pak crkvića gdje su stijene ravne i glatke i gdje nema nikakvih profila stvar je teža. Tu je potrebno da se prazna ploha oživljava ornamentima ili drugim linearnim ili geometrijskim ukrasom već prema stilu ili karakteru cijele zgrade. Opet treba paziti na sklad boja.

Kako se u prijašnje vrijeme pomno pazilo na to da se plohe lijepo ukrase, na to treba dobro misliti prije nego se skida stara slikarija. U nekim slučajevima bit će bolje gornji dio stijene, koji obično nije tako oštećen kao donji, samo obnoviti, očistiti i ispraviti. Od svijeća zadimljena stijena lijepo i lako se čisti kruhom. Donji dio stijene ako nije vlažan uputno je obojati uljenom bojom ili tzv. »topažu« načinom.

Ali ako postoji vlaga onda je to problem koji se ne rješava ni lako ni jeftino i u koji ja ne mogu ulaziti. Nije ukusno ako se na stijeni naslika imitacija drva, kamena ili mramora.

Svaki materijal neka pokazuje svoje lice. To je pošteno.

Često se u najboljoj namjeri sanktuarij bojadiše svjetlije od ostalih dijelova crkve želeći time posebno istaknuti uzvišenost tog mjesta. No time se rijetko postizava ono što se želi. Sanktuarij će bolje djelovati ako je nešto tamnije obojen od ostale crkve, ali dakako u boji koja se savršeno slaže s ostalim upotrebljenim bojama.

Što se tiče materijala za bojadisanje stijena to se sada već može dobiti veoma solidne vrsti koje su trajne. Treba izbjegavati boje u koje se miješa kreda. Te boje doduše djeluju dobro i mekano, ali kreda upija paru koja se u crkvi diže i onda se boja ljušti. Vapnene su boje jeftinije i trajne ali je pomoću njih teško postići lijepe tonove. Šteta da se u crkvama veoma rijetko upotrebljava svjetloljubičasta boja poput jorgovana. Ta boja djeluje svečano, a u kombinaciji s bijelom i svjetložutom osobito je lijepa.

Kada su stijene gotove razmjesti se križni put, i druge slike. Lijepo je ako se ništa ne vješa na stupove ili pilastre. Oni imaju svoju građevinsku funkciju, a to je dosta. Nije ni lijepo ni dobro ako se križni put smjesti odviše visoko jer treba vrat iskriviti ako se želi slika promatrati i pobožnost istinski pratiti. Od drugih slika neka se u crkvi smjeste samo one koje imaju i neku umjetničku vrijednost.

Također se ne slažu s ozbiljnošću crkve one obljubljene stalažice na stijeni, pokrivene ručnim radom, a na stalažici slika ili kip te vaze sa cvijećem, koje sliku sasvim sakrivaju. Takav smještaj spada više u samostanske i djevojačke sobice.

Ako postoji kip koji se želi smjestiti u lađi crkve onda ga je najbolje postaviti na drvenu ili kamenu konzolu ili na željeznu konstrukciju. Te se željezne konstrukcije prave tako da se dovoljno jaka željezna šipka savije u obliku podnožja dotičnog kipa. Oba slobodna kraja željezne šipke rašljasto su razvedena i tako duboko ugrađena u stijenu da onaj dio koji je izvan stijene i koji ima kako sam već rekla oblik podnožja kipa može isti nositi. Da se kip ne bi mogao nikako pomaknuti, na željezni se okvir pričvrsti na dva tri mjesta tzv. kutno željezo. Kod takvog smještaja izgleda kao da kip lebdi, a konzole koje imaju oblik geometrijski ili kao gornji dio stupa djeluju više monumentalno. U svakom slučaju treba pitati

građevinara kako se duboko ima konzola ili željezo ugraditi da se postigne potrebna čvrstina koja će kip nositi. I jedan i drugi način smještaja kipa ne uzima crkvi prostora.

Dobro treba paziti da su sve slike točno u određenoj visini i u skladnom razmaku, što je osobito važno, jer takav ritmički razmještaj također djeluje na cjelokupni dojam i pomaže vjerniku u sabranosti. I obratno, neskladan razmještaj, jedna slika koja koso visi i slično, dovoljna je da skrene pobožnost na druge misli.

Praktično je da se *prije* uređenja stijene točno odredi i isproba gdje će što biti da se kasnije stijena ne ošteti možebitnim mjenjanjem.

Evo ovo su neke upute što se tiče stijene, a Božjom pomoći govorit ću slijedeći puta o oltarima i o ostalom uređaju crkve.

MILA VOD
akademska kiparica

VIDICI

U prošlom broju pozvao je naš suradnik na recenziranje naše religiozne literature. Odziv je bio dobar. Već smo dobili nekoliko osvrta koje ćemo povremena objavljivati. (op. Uredništva)

IZMEĐU APOKALIPSE I OPTIMIZMA

Tomislav J. Šagi-Bunić, **Bogu nije nitko nevažan**. Kratki govori održani u zagrebačkoj katedrali, Rijeka 1961.

Ni velik čovjek ni vrijedna knjiga redovito ne ulaze u svijet s bukom. Knjiga se o. Tomislava Šagija-Bunića tako tiho pridružila našoj nerazmjerno bujnoj propovjedničkoj literaturi da u prvi mah nismo ni opazili njezine izuzetnosti. To je knjiga koja progona i sili na razmišljanje; vjerojatno, prva novija naša knjiga ove vrste u kojoj se zrela kršćanska svijest otisnula suvremenom uzburkanom historijskom strujom da joj pod virovima otkrije živu duhovnu maticu i da joj prodre do izvora.

Pod ovima se, naoko, mirnim stranicama krije divovsko idejno rvanje sa nehumanim paradoksima suvremene civilizacije, u kojem rvanju padaju zajedno idoli komocije, samoživosti, lažna ponosa i dugo neuznemirivani »mali aristokratski i feudalistički bogovi« stvoreni od čovjeka.

Moglo bi se pomisliti da su ove stranice polemičke i rušilačke. Izvjesna je polemičnost postala gotovo neizbježnom čim se u suvremenom svijetu zaželjelo afirmirati kršćanske duhovne vrijednosti. Ali ta polemika nije tražena, nije gonilačka, nema zajedljivo uperene oštrice. Radije ćemo reći da je, u ovom slučaju, bilo jednostavno nemoguće ne sresti činjenice s kojima se autor nije mogao saglasiti i kad se jednom s njima sreo, nije mogao